

O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIIY VA O`RTA MAXSUS
TA`LIM VAZIRLIGI

NAMANGAN MUHANDISLIK - TEXNOLOGIYA INSTITUTI

"KIMYO - TEXNOLOGIYA" FAKULTETI

"IQTISODIYOT" KAFEDRASI

"SANOAT IQTISODIYOTI"

FANIDAN

R E F E R A T I

Bajardi:

14u -09 guruhi talabasi

Raxmatova D.

Qabul qildi:

dots. I. Sobirov

NAMANGAN

Mavzu: **САНОАТ ТАРМОҚ ТУЗИЛМАСИ ВА ТАРКИБИЙ
СИЛЖИШЛАР**

- 1. Структура сиёсати, унинг моҳияти ва аҳамияти**
- 2. Ижтимоий меҳнат тақсимоти ва саноат тармоғининг шаклланиши**
- 3. Саноат тармоқ тузилмаси ва уни белгиловчи омиллар**

1. Структура сиёсати, унинг моҳияти ва аҳамияти

Структура сиёсати ҳақида мулоҳаза юритишдан олдин, структуранинг ўзи нима эканлигини билиб олишимиз зарур.

Структура латинча, “structura“ сўзидан олинган бўлиб, нарсалар таркибий қисмларининг ўзаро боғлиқ равишда жойлашиш, тузилишини билдиради.

Структура сиёсатининг моҳияти соҳаларнинг тузилмавий жиҳатларини белгилаб бериш, йўлга солиб туришдан иборатдир.

Мустақилликнинг ўтган 11 йиллигида ва 2001-2005 йилларга мўлжалланган иқтисодий сиёсатнинг йўналиши ва хусусиятлари доирасида белгиланган миллий иқтисод структурасида прогрессив ўзгаришларни амалга ошириш, тармоқлараро ва тармоқ ички пропорцияларини такомиллаштириш, фан-техника тараққиётини белгиловчи тармоқларни устувор ривожлантиришни давом эттириш вазифаси муҳим аҳамиятга моликдир.

Давлат стратегиясига мувофиқ ижтимоий ишлаб чиқариш ва жумладан, саноат структурасини режали тарзда такомиллаштириш кўз илғайдиган истиқболда:

- халқ хўжалиги ва унинг етакчи тармоғи бўлган саноатни баланслаштирилган тарзда ва изчил ривожлантириш;

- экономикани, хусусан, саноатни асосан интенсив ривожлантириш йўлига ўтказиш, унинг самарадорлигини ошириш, моддий меҳнат ва молиявий ресурсларни истеъмол қилишни рационаллаштиришни, уларни ҳар томонлама тежаш;

- иқтисодиётнинг, жумладан, саноатнинг ижтимоий йўналишини янада кучайтириш, миллий иқтисоднинг аҳоли фаровонлигини ошириш билан боғлиқ бўлган хилма хил вазифалар томон янада чуқурроқ бурилишини таъминлаш лозим.

Бир бутун қисмларнинг муайян ўзаро алоқаси, бир бирига нисбатан жойлашуви бўлган структуранинг аҳволини пропорциялар (мутаносибликлар) жуда ҳам аниқ ва конкрет тарзда ифодалайди. Иқтисодий жараёнларнинг моҳиятини чуқур билиб олиш ва уларни режалар, прогнозлар ва лойиҳаларда татбиқ этиш, ижтимоий ва шахсий истеъмолни, фан-техника

таракқиётининг, миллий иқтисоднинг тегишли ишлаб чиқаришлари ва тармоқлари ривожини истиқболларини синчковлик билан ҳисобга олиш, режаларни зарур резервлар билан мустақамлаш – ана шуларнинг ҳаммаси режалаштириш технологиясининг энг муҳим таркибий, тузилмавий қисмлари бўлиб, уларга қатъий риоя қилиш вазифаларининг пропорционаллиги, баланслаштирилганлиги, реаллиги, қўйилган мақсадларга эришишдаги ишончлилиги, таъсирчанлигининг шартидир.

Ўзбекистон давлатининг иқтисодий стратегиясида халқ хўжалиги структурасини такомиллаштириш, унинг тармоқларини ривожлантириш юзасидан муҳим топшириқлар ҳамда бу тармоқларнинг марралари батафсил белгилаб берилган.

Такрор ишлаб чиқаришнинг ҳозирги шароитларида иқтисодий ўсиш иқтисодиёт кўламининг ўсиши билангина эмас, балки истеъмолда ҳам, ишлаб чиқаришда ҳам структуравий силжишлар, уларнинг тезлиги ва самарадорлиги билан аниқланади.

Структурани аниқловчи сиёсатни шакллантириш иқтисодиётдаги структуравий ўзгаришларни сифат жаҳатдан баҳолашни аниқлашнинг принципиал хусусияти иқтисодиётнинг ўсиш суръати кўрсаткичларининг деграция юз бериши муаммосини ҳал этиши зарурлигидир, чунки айтиб бериш суръатнинг ўзи бир неча тармоқларнинг турли ўсиш суръатларида ифодаланиши мумкин, бу бир хил бўлмаган иқтисодий ва ижтимоий оқибатларга олиб келади. Бу муаммо оқибатда у ёки бу соҳага устуворлик (афзаллик) бериш системасини яратишни тақозо этади. Масалан, фан-техника таракқиётида тўлиқ акс этадиган соҳалар ажралиб туради: ёқилғи-энергетика, электроника, машинасозлик, химия. Шунинг учун бу тармоқлар ўсиш суръатлари бўйича саноат ўсишидан юқори туриши керак. Машинасозликнинг тармоқ структурасида ҳам жиддий ўзгаришлар юз бериши зарур. Химияда биотехнологияни қўллаб, нозик органик синтез маҳсулотларини ишлаб чиқариш жадал суръатларда ривожланиши зарур.

Структуравий ўзгаришларнинг йўналиши, уларнинг жадаллиги ва кўламини аниқлаш муҳим иш. Айтиб бериш вақтида иқтисодий даражаси бир хил бўлган ёки иқтисодиётдаги структура йўналишлари ўзгариши ўхшаш бўлган мамлакатлар гуруҳи бўйича тармоқлараро комплекслар ва айрим тармоқлар ишлаб чиқариши ва истеъмолининг ривожланишидаги умумий қонуниятларни аниқлаш – бу барча аналитик материаллар истиқболни режалаштиришнинг муҳим замини ҳисобланади.

Шу билан бирга структура йўналишлари ўзаро мувофиқлаштирилиши керак, чунки ривожланиш стратегиясига мувофиқ тармоқлараро комплекслар ва тармоқларни ривожлантириш уйғунлаштирилиши зарур.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. Каримовнинг биринчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг XIV сессиясида қилган маърузаси ва кейинги чиқишларида мамлакатимизнинг янги XXI аср бошларидаги асосий вазифалар аниқ белгилаб берилган. Уларда табиийки, янги асрга қадам қўйган мамлакатимизнинг “иқтисодиётни ислоҳ этиш ва жамиятни ўзгартириш борасидаги ишлар натижасини ҳолис баҳолаш” билан

биргаликда “устувор йўналишлар ва бундан кейинги ривожланиш стратегиясини шакллантириш” масалаларига алоҳида эътибор қаратилган.

Янги асрнинг дастлабки йилларидаги **тараққиёт стратегияси, жамиятни янгилаш, барча соҳадаги ислохотларни янада чуқурлаштириш борасидаги фаолият** 6 та устувор йўналиш воситасидан иборат. Биринчи устувор йўналиш – аҳолини янада кучли ижтимоий ҳимоя қилиш, иккинчи устувор йўналиш – мамлакат сиёсий ва иқтисодий ҳаётини, давлат ва жамият қурилишини янада жадаллаштириш, учинчи устувор йўналиш – жамият маънавиятини янада юксалтириш, тўртинчи устувор йўналиш – кадрлар тайёрлаш, **бешинчи устувор йўналиш – иқтисодиётда таркибий ўзгаришларни таъминлаш**, олтинчи устувор йўналиш – жамиятдаги барқарорлик, тинчлик, миллатлар ва фуқаролараро тотувликни, сарҳадларимиз дахлсизлигини, мамлакатимиз ҳудудий яхлитлигини таъминлашдан иборат.

Ана шу устувор йўналишлардан бири иқтисодиётда, шу жумладан, саноатда ҳам таркибий ўзгаришларни амалга ошириш бўлиб, саноат бошқаруви тузилмасини яхшилашдан тортиб корхоналарни янгилаш ва техник жиҳатдан қайта жиҳозлашга, мамлакатнинг бой табиий ва минерал хомашё салоҳиятидан тўла, самарали фойдаланишга, экспортга мосланган ва импорт ўрнини босувчи маҳсулот ишлаб чиқарадиган қувватларни барпо этишга қаратилмоғи даркор.

Иқтисодиётни таркибий ўзгартириш жараёнида, айниқса, инвестиция дастурини амалга ошириш муҳим аҳамиятга эга. Бу борада мамлакатда мўъжизавий ишлар қилинмоқда. Ўзбекистон мустақилликка эришганидан буён мамлакатга киритилган сармояларнинг ҳажми 8 млрд. АҚШ долларида ошиб кетди. Хорижий сармояларнинг аксарият қисми (95-96%) халқ хўжалигининг реал ишлаб чиқариш соҳаларига, жумладан, 64 фоизи саноатга киритилмоқда. Ана шу инвестициялар асосида янгидан янги корхоналарнинг барча вилоятларда қурилаётганлиги нафақат ҳудудларнинг **саноат тизимини**, балки уларнинг қиёфасини ҳам тубдан ўзгартириб юбормоқда.

Республика иқтисодиётида, шу жумладан, саноатда таркибий ўзгаришларни таъминлаш натижасида давлатнинг қудратини янада орттириш, мамлакат мустақиллигини мустаҳкамлаш, юртни обод этиш ва халқнинг фаровонлигини юқори даражага кўтариш мумкин бўлади.

2. Ижтимоий меҳнат тақсимоти ва саноат тармоғининг шаклланиши

Ижтимоий меҳнат тақсимоти маълум буюм ва маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳажмининг ўсиши ва фан-техника тараққиёти натижасидир. Ишлаб чиқариш кўламининг кенгайиши эса ихтисослашган ишлаб чиқаришнинг концентрациялашуви ва кичиклашуви, янги саноат тармоқларининг ташкил топиши ва илгари бунёд этилганларни такомиллаштиришни тақозо этади.

Ижтимоий меҳнат тақсимотининг моҳияти ва аҳамияти тўғрисида сўз борганда, шуни айтиш керакки, у туфайли хўжалик ривожланиши

натижасида саноатнинг айрим ва мустақил тармоқлари кўпаяди, бу ривожланиш тенденцияси ҳар бир айрим маҳсулотни чиқаришигина эмас, ҳатто маҳсулотнинг ҳар бир айрим қисмини ишлаб чиқаришни ҳам ва фақат маҳсулот ишлаб чиқаришигина эмас, ҳатто маҳсулотни истеъмол қилишга тайёрлашдаги айрим ишларни ҳам саноатнинг алоҳида тармоғига айлантиришдан иборат.

Ижтимоий меҳнат тақсимоти уч шаклда: умумий, хусусий ва айрим, бирламчи шаклда рўй беради. Халқ хўжалигининг йирик соҳалари, яъни саноат, қишлоқ хўжалиги, қурилиш, транспорт ва алоқанинг вужудга келиши умумий меҳнат тақсимотининг маҳсулидир. Бу тармоқларнинг ҳар бирида соҳаларнинг мустақил равишда ажралиб чиқиши хусусий меҳнат тақсимоти натижасидир. Бирламчи меҳнат тақсимоти эса ишлаб чиқаришни корхона ичида – цехлар, участкалар ва янги иш жойларни ташкил этиш билан боғлиқдир. Бундай туркумларга ажратиш ва унинг маҳсулини 2-схемадан кўриш мумкин.

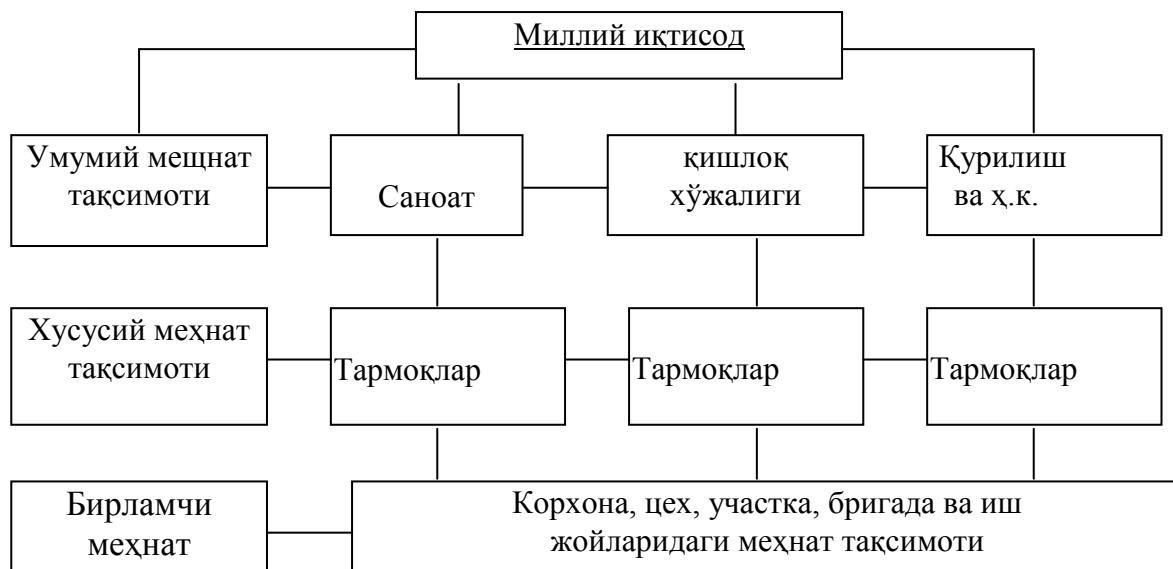
Хусусий ва айрим ҳолларда бирламчи меҳнат тақсимотининг таъсири билан Ўзбекистон саноатида ҳам тармоқлар ва ишлаб чиқаришлар сони узлуксиз кўпайиб бормоқда. 2000 йилнинг охирига келиб республикада саноатнинг 175 га тармоғи ва ишлаб чиқариш соҳалари фаолият кўрсатмоқда.

У ёки бу ишлаб чиқариш фақат маълум техник – иқтисодий асос (замин) яратилгандагина алоҳида саноат тармоғига айланиши мумкин. Бунинг учун энг аввало бир неча турдош корхоналар бўлиши лозим.

Улар аниқ мустақил саноат тармоғига бирлаштириш имкониятини берадиган маълум белгига эга бўлиши керак.

Саноат тармоғи ишлаб чиқариш уюшмалари, комбинатлари ва корхона (фирма)лари йиғиндисидир. Тармоқ ҳосил этиш учун корхоналар бир неча умумий хусусиятларга эга бўлишлари керак:

- ишлаб чиқариладиган маҳсулот иқтисодий мазмунининг бир хиллиги;
- ишлатиладиган хомашё ва асосий материалларнинг ўхшашлиги;
- ишлаб чиқаришнинг техник базаси ва технологик жараёнларининг умумийлиги;
- маълум касбдаги кадрлар таркибининг умумийлиги;
- ижтимоий меҳнатни ташкил этиш даражаси ва шаклларининг бир бирига ўхшашлиги ва ҳакозолар.

2-чизма. Миллий иқтисодиёт, жумладан, саноатнинг тармоқларга бўлиниши.

Саноат ишлаб чиқаришни илмий жиҳатдан асосланган равишда таҳлил этиш ва режалаштириш, унинг самарадорлигини аниқлаш ва бошқариш учун тармоқларни таснифлаш, яъни маълум гуруҳларга ажратиш лозим.

Саноат тармоқларини гуруҳлашда асосий эътибор тайёрланадиган маҳсулотнинг иқтисодий мазмунига қаратилади. МАҲСУЛОТнинг иқтисодий жиҳатдан бир мақсадга жавоб бериши белгисига қараб, саноат икки йирик гуруҳга бўлинади: Ишлаб чиқариш воситаларини ишлаб чиқарувчи (“А” гуруҳ), истеъмол буюмлари ишлаб чиқарувчи (“Б” гуруҳ) турларга бўлинади. Маълумки, деярли барча саноат тармоқларида ҳам ишлаб чиқариш воситалари, ҳам истеъмол буюмлари сифатида фойдаланиш мумкин бўлган маҳсулотлар тайёрланади. Шу сабабли режалаштириш ва ҳисоб-китоб юритишда баъзи бир саноат тармоқлари “А” ёки “Б” гуруҳга киритилиши мумкин.

Меҳнат воситаларнинг меҳнат буюмларига таъсир кўрсатишига қараб саноат қазиб олувчи ва ишлов берувчи тармоқларга бўлинади. Саноатнинг бундай икки қисмга бўлиниши ишлаб чиқариш алоқаларини кўрсатишга, материал ва ёқилғи-энергетика ресурсларини, ишлаб чиқарувчи ва истеъмол қилувчи тармоқлар ўртасидаги нисбатларни асослаб беришга имкон яратиб беради.

Ишлаб чиқариладиган маҳсулотнинг функционал вазифасига биноан ҳам тармоқларни гуруҳлаш мумкин. Бунда алоҳида гуруҳлар, бир қатор тармоқлар, масалан, ёқилғи ишлаб чиқарувчи – ёқилғи саноати, озиқ-овқат маҳсулотлари тайёрловчи – озиқ- овқат саноатига бирлашиши мумкин.

Ҳозирги пайтда Макроиқтисодиёт ва статистика вазирлигининг Статистика департаменти таснифсига кўра, барча саноат тармоқлари 18 комплекс тармоққа бирлаштирилган (11-жадвал).

жадвал

Ўзбекистон саноатининг комплекс тармоқлари

№	Комплекс тармоқлари	Комплекс тармоққа кирувчи тармоқлар сони
----------	----------------------------	---

1	Электроэнергетика саноати	3
2	Кўмир саноати	2
3	Газ саноати	2
4	Нефть ва нефтни қайта ишлаш	2
5	Қора металлургия	2
6	Рангли металлургия	4
7	Машинасозлик ва металлни қайта ишлаш	40
8	Кимё ва нефть-кимё саноати	12
9	Ўрмонсозлик, ёғочни қайта ишлаш ва қоғоз саноати	3
10	Қурилиш материаллари саноати	14
11	Ойна ва чинни-фаянс саноати	2
12	Микробиология саноати	12
13	Медицина (фармацевтика) саноати	3
14	Полиграфия	1
15	Енгил саноат	18
16	Озиқ-овқат саноати	22
17	Ун, ёрма ва ем саноати	3
18	Қолган тармоқлар	21

3. Саноат тармоқ тузилмаси ва уни белгиловчи омиллар

Тармоқ тузилмаси дейилганда, унинг таркиби, тармоқлар ўртасидаги нисбатлар ва ўзаро боғлиқлик тушунилади. Тармоқ тузилмаси саноат тараққиёти даражасини белгилайди ҳамда унда юз берган ва юз берадиган ўзгаришларни акс эттиради.

Тармоқ тузилмасига биноан қуйидаги жиҳатларни аниқлаш мумкин бўлади:

- ижтимоий меҳнат тақсимоти ва кооперациянинг даражасини;
- мамлакатнинг иқтисодий жиҳатдан мустақил эканлигини;
- саноат ва бутун халқ хўжалигининг илмий-техника салоҳиятини;
- мамлакат ва унинг вилоятлари саноатининг ривожланиш даражасини;
- саноат тармоғининг “А” гуруҳи билан “Б” гуруҳи ўртасидаги ишлаб чиқариш алоқадорлигини;
- ижтимоий меҳнат унумдорлиги ёки ижтимоий-иқтисодий самарадорлигининг даражасини;
- меҳнаткашларнинг моддий фаравонлиги ва маданий даражаси ўсганлигини.

Саноат тармоқлари тузилмасини тавсифлаш учун айрим тармоқлар ўртасидаги маълум ишлаб чиқариш алоқадорлигини ифодаловчи миқдорий нисбатларни аниқлаб олиш керак. Бу муаммони ҳал этиш учун бир катор кўрсаткичлардан фойдаланилади. Улардан бири тармоқлар ўртасидаги

нисбатларни ифодаласа, иккинчиси маълум давр ичидаги тузилмавий ўзгаришларни, учинчиси эса ишлаб чиқариш алоқаларини ифодалайди.

Тармоқ тузилмасини ифодаловчи кўрсаткичлар жумласига қуйидагилар киради:

- мустақил саноат тармоқларининг сони;
- тармоқларнинг саноат ишлаб чиқариш умумий ҳажмидаги салмоғи;
- тармоқ ривожининг суръати;
- тармоқнинг илгарилаб кетиш коэффиценти.

Мустақил саноат тармоқларининг сони мамлакат индустриал тараққиёти, унинг иқтисодий ва илмий-техник салоҳияти, иқтисодий жиҳатдан мустақиллигини ифодалайди.

Тармоқнинг ялпи маҳсулот саноат ишлаб чиқариши умумий ҳажмидаги улуши, ишчилар сони ва асосий фондлар қийматидаги салмоғи кўрсаткичлари билан ўлчанади.

Тармоқнинг ривожланиш суръатини қуйидагича ифодалаш мумкин:

$$C = \frac{100 * P}{X},$$

бу ерда C – тармоқнинг ривожланиш суръати;

P – тармоқ ривожланишининг режали даражаси;

X – тармоқ ривожининг ҳисобот давридаги даражаси.

Тармоқнинг ривожланиш коэффиценти тармоқлар таркибидаги миқдор ўзгаришларни ифодалайди ва маълум даврдаги саноат тармоқ тузилмасидаги силжишларни кўрсатиб беради. Бу коэффицент қуйидаги формула ёрдамида аниқланади:

$$K = \frac{Tr * c}{Cp * c},$$

бу ерда $Tr * c$ – тармоқнинг ривожланиш суръати;

$Cp * c$ – саноатнинг ривожланиш суръати.

Саноат тармоқлари орасидаги юзага келган мутаносибликлар ва уларнинг ўзгаришига ишлаб чиқариш кучларининг ривожланиш даражаси ҳамда бошқа бир қатор омиллар таъсир этади.

Саноат ишлаб чиқариш тармоқ тузилмасини белгиловчи асосий омилларга қуйидагилар киради:

- фан-техника тараққиёти ва унинг ютуқларини ишлаб чиқаришга жорий этиш;
- материал ва ёқилғи, энергетика ресурсларини иқтисодий тежашни кучайтириш;
- ижтимоий меҳнат тақсимоти, ихтисослаштириш ва кооперативлаштиришнинг даражаси;
- саноат ишлаб чиқаришнинг ўсиш суръатлари;
- аҳолининг моддий ва маданий даражаси ўсиши;
- ижтимоий-тарихий шароитлар;
- мамлакатнинг табиий ресурслари ва уларни ўзлаштириш даражаси;

- мамалакатнинг халқаро меҳнат тақсимотида тутган ўрни ва унинг бошқа мамлакатлар билан иқтисодий ҳамкорлиги.

Саноат тармоқ тузилмаси ўзгаришига энг кучли таъсир кўрсатувчи омиллардан бири илмий-техника тараққиётидир. Фан- техника тараққиёти энг аввало, янги меҳнат воситалари ва маҳсулотнинг янги турларини яратиш, мавжуд асбоб-ускуналар ва технология жараёнларини такомиллаштириш, янгиларини жорий этиш билан боғлиқдир. Бу эса мавжуд саноат тармоқларидан янгидан янги соҳаларнинг ажралиб чиқишига ва шаклланишига туртки беради. Натижада прогрессив ҳисобланган, яъни автомобилсозлик, асбобсозлик, радиотехника ва электроника, лазер технологияси тез суръатлар билан ривожланади.

Бундан ташқари, фан-техника тараққиёти туфайли янги прогрессив хомашё, материаллар, ёқилғи, энергия турларидан фойдаланиш саноатда ишлаб чиқариш характерини ўзгартиради. Юқори тежамкорликка эга бўлган хомашё, материал, ярим фабрикатлар ва ёқилғи ишлаб чиқарадиган тармоқлар истеъмолчи тармоқларга етказиб боришни кенгайтиришлари натижасида халқ хўжалигининг бошқа тармоқ маҳсулотларига бўлган эҳтиёжи нисбатан камаяди. Масалан, сунъий ва синтетик толани ишлаб чиқаришнинг тараққий этиши тўқимачилик саноатида бир сўмлик маҳсулот учун сарфланадиган табиий тола сарфини қисқартиради. Натижада маҳсулотнинг материал талаблиги камаяди ва саноат билан қишлоқ хўжалиги, саноатнинг қазиб олувчи тармоғи билан ишлов берувчи тармоғи ўртасидаги нисбат ўзгаради.

Саноат тузилмасининг ўзгаришига ишлаб чиқаришни ташкил этишнинг ижтимоий шакллари – концентрациялаш, ихтисослаштириш ва комбинатлаштириш жуда катта таъсир кўрсатади. Ишлаб чиқаришда кичик корхоналарнинг кўпайиши тармоқ тараққиётини тезлаштиргани ҳолда унинг умумсаноат маҳсулотидagi миқёсини оширишга олиб келади. Ихтисослаштириш ижтимоий меҳнат тақсимоти жараёнини ифодалагани ҳолда айрим маҳсулотлар ёки маҳсулот қисмларини мустақил ишлаб чиқаришга, тайёрлашга, янги саноат тармоқлари ташкил қилинишига сабаб бўлади. Масалан, ихтисослаштиришнинг тараққий этиши натижасида машинасозликда комплектловчи (бутловчи) буюмлар саноати, асбоб-ускуна саноати, приборсозлик, электроника ва бошқа саноат соҳалари ташкил топади.

Кооперативлаштириш ва комбинатлаштириш тармоқлар ўртасидаги алоқадорликни кенгайтиради ва тармоқ структурасини мураккаблаштиради.

Кишилар моддий ва маънавий фаровонлигининг ўсиши ҳам саноат тармоқлари тузилмасининг ўзгаришига муҳим таъсир кўрсатади. Бу омил таъсири остида енгил ва озиқ-овқат саноатларида чиқариладиган маҳсулотлар номенклатураси ва ассортименти ўзгаради, шунингдек, маданий-маиший буюмлар – телевизор, соат, фотоаппарат, кир ювиш машинаси, мотоцикл, мотороллер ва бошқалар ишлаб чиқарадиган махсус тармоқлар ташкил топади.

Саноат тармоқлари тузилмасига таъсир кўрсатувчи энг муҳим омиллардан яна бири, мамлакатнинг халқаро меҳнат тақсимотидаги ўрни ҳисобланади.

Ҳозирги даврда иқтисодий интеграцияга кирувчи ҳар бир мамлакатда айрим тармоқлар тараққиёти учун қулай иқтисодий, ижтимоий ва табиий шароитлар борлиги туфайли иқтисодий интеграция дастурлари тузилган. Улардаги саноат ўз мамлакатининг эҳтиёжларинигина эмас, балки бошқа давлатлар эҳтиёжларини ҳам ҳисобга олган ҳолда ривожланмоқда.

Мустақиллик йилларида саноат тармоқ тузилмасида ғоят муҳим ўзгаришлар рўй бермоқда. Буни 12-жадвал маълумотларидан ҳам кўриш мумкин.

Ўзбекистон саноатининг 1900 – 2004 йиллардаги тармоқ тузилмасининг иқтисодий таҳлили ҳозирги шароитда Ўзбекистон саноат ишлаб чиқаришида фан-техника тараққиётини жадаллаштиришни таъминлайдиган тармоқлар ривожининг юқори суръатлар ва кенг кўлами тақозо қилган прогрессив ўзгаришлар рўй бераётганидан далолат беради.

12-жадвал

**Ўзбекистон саноатида 1900 – 2004 йиллар мобайнида ялпи
маҳсулот ишлаб чиқаришнинг тармоқлар тузилмаси динамикаси
(яқунига нисбатан фоиз ҳисобида)**

Тармоқ	1900	1940	1991	2000	2001	2002	2003	2004
Бутун саноат	100	100	100	100	100	100	100	100
Шу жумладан:								
Электроэнергетика	-	-	2,8	9,1	8	7,7	9,2	10,8
Ёқилғи саноати	-	-	3,7	15,0	13,2	13,4	12,5	13,3
Қора металлургия	-	-	0,7	1,2	1,4	1,5	1,8	2,6
Ранги металлургия	-	-	9,7	10,1	10,9	13,4	15,2	15,3
Кимё ва нефть кимё	-	0,5	4,3	5,5	6	5,9	5,7	5,6
Машинасозлик ва метални қайта ишлаш	0,5	8,8	11,6	9,2	11,2	13,3	11,8	12
Қурилиш материаллари саноати	0,5	1,8	5,2	5,3	5,2	4,6	4,4	4,1
Ўрмон, ёғоч ва қоғоз саноати	-	1,4	1,2	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4
Енгил саноат	85	58,8	39,9	19,0	20,0	19,5	20,3	19,4
Озиқ-овқат саноати	12	25,1	14,7	14,1	12,6	14,6	11,4	9,6
Бошқа тармоқлар	2,0	2,1	6,2	9,6	11,4	9,4	6,4	6,3